

Príloha č. 1: Znamky Fairtrade

Znamky Fairtrade sa rozdeľujú:

1. Produktová známka FAIRTRADE – tu rozlišujeme 2 druhy známok

Obrázok č. 2 – Produktová známka Fairtrade (zdroj: <https://fairtrade-slovensko.sk/fairtrade-2/znamka-fairtrade/>)

Takéto označenie sa nachádza na tovaroch, ktorý je vyprodukovaný a obchodovaný v rámci systému Fairtrade – všetky suroviny musia pochádzať od certifikovaných výrobcov. Týmto označením sa označujú jednoduché produkt – ako káva, kakao, banána a pod., pri ktorých si fyzicky vieme dohľadať dodávateľský reťazec a nie je možné pri nich použiť hmotnostný pomer – tu ide o to, že spracovatelia môžu počas procesu zmiešať fairtradové aj nefairtradové produkt (bez certifikácie) – podmienkou je ale, že predané množstvo certifikovanej suroviny je v dodávateľskom reťazci auditovateľné a že predajca označí touto známkou také množstvo produktov v akom pomere boli použité certifikované suroviny k tým necertifikovaným.

Obrázok č. 3 – Produktová známka Fairtrade so šípkou (zdroj: <https://fairtrade-slovensko.sk/fairtrade-2/znamka-fairtrade/>)

Takéto označenie majú výrobky, ktoré sú zložené a všetky suroviny tohto produktu pochádzajú od certifikovaných výrobcov (napr. sušienky, čokoláda a pod.). Produktová známka je doplnená o šíпку oproti originálnej a táto šípka odkazuje na doplnkové informácie o výrobku na zadnej strane. Takto sa označujú aj produkty, pri ktorých bol použitý hmotnostný pomer.

2. Špeciálne známky Fairtrade

Obrázok č. 4 – Znamka FAIRTRADE pre bavlnu (zdroj: <https://fairtrade-slovensko.sk/fairtrade-2/znamka-fairtrade/>)

Táto známka je využívaná pre surovú bavlnu, vieme si dohľadať dodávateľský reťazec a je spracovávaná mimo nefairtradovanej bavlny.

Obrázok č. 5 – Známká FAIRTRADE pre zlato (zdroj: <https://fairtrade-slovensko.sk/fairtrade-2/znamka-fairtrade/>)

Takéto zlato pochádza z certifikovaných zdrojov, takisto má fyzicky dohľadateľný dodávateľský reťazec a označenie na konkrétnom produkte sa vykonáva pomocou puncu.

3. Známký FAIRTRADE pre suroviny

Okrem vyššie spomínaných ochranných známk FAIRTRADE existujú aj samostatné známky pre jednotlivé prísady zložených produktov. Podmienky sa nemenia. Známká FAIRTRADE pre suroviny teda znamená, že konkrétna prísada zloženého produktu – napr. kakao v čokoláde, bolo obchodované v súlade s podmienkami spravodlivého obchodu. Šípka označuje, že pri týchto surovinách bol použitý hmotnostný pomer a odkazuje na ďalšie informácie, ktoré sú uvedené na obale produktov.

Obrázok č.5 – staré vyhotovenie známky FAIRTRADE pre surovinu kakao (zdroj: <https://fairtrade-slovensko.sk/fairtrade-2/znamka-fairtrade/>)

Obrázok č. 6 – nové vyhotovenie ochrannej známky FAIRTRADE pre surovinu kakao – týmto označením sa pomaly nahrádza staré označenie, ktoré môžeme vidieť na obrázku č. 5 (zdroj: <https://fairtrade-slovensko.sk/fairtrade-2/znamka-fairtrade/>)

Hlavným rozdielom medzi týmito dvoma známkami – klasickou známkou FAIRTRADE a známkou FAIRTRADE pre suroviny považujeme fakt, že pri klasickej známke FAIRTRADE musia byť všetky fairtradené všetky suroviny, ktoré sú všeobecne dostupné v systéme Fairtrade a pri známke FAIRTRADE pre suroviny sa certifikácia vyžaduje iba na túto konkrétnu surovinu.

Príloha č. 2: Rozdelenie rozvojových krajín

Podľa Gavalovej a Baumbgartnera (2014) je najcharakteristickejšou črtou v súčasnom vývoji RK ich diferenciácia, a to podľa rôznych faktorov: zapojenia do medzinárodnej del'by práce, postavenia krajín na svetových trhoch, veľkosti krajiny, množstva obyvateľstva, sociálnych a iných faktorov. Celkovo však dochádza k rastu medzi krajinami, a to z hľadiska ekonomického, sociálneho aj politického.

Krajiny môžeme z hľadiska diferenciácie deliť do štyroch skupín:

- 1. Prvá skupina** - tvoria ju relatívne vyspelé krajiny s rozvinutou a diferencovanou priemyselnou základňou a vlastnou výrobou výrobných prostriedkov. Ich exportná štruktúra sa približuje exportnej štruktúre vyspelých krajín, neobsahuje len export surovín ale aj produkty s vyššou pridanou hodnotou ako napríklad elektronika, informačné technológie a vyspelé technológie. Do tejto prvej skupiny patria napríklad novo industrializované krajiny prvej vlny - kde patria Južná Kórea, Hong Kong, Singapur a Taiwan – ďalej Čína, Brazília, Mexiko a pod.
- 2. Druhá skupina** – tieto krajiny, majú pomerne vyspelý priemysel, avšak bez vlastných technológií tie dovážajú. Produkujú hlavne spotrebné tovary – aj pre domácu spotrebu aj na export. Patrí sem Maroko, Alžírsko a Thajsko.
- 3. Tretia skupina** – sú krajiny bohaté na suroviny ako napríklad krajiny s ťažbou ropy, ktoré majú vysoké príjmy z exportu surovín, avšak sú citlivé na výkyvy cien na svetových trhoch. Sú závislé od príjmov z exportu a väčšinu spotrebného tovaru a technológií dovážajú. Vysoké ceny surovín spôsobujú tzv. holandskú chorobu (*holandská choroba angl. dutch disease, je ekonomický fenomén, ktorý vyvolá nárast výnosov z jedného odvetvia, ktoré sa stane lukratívnym, že príjmy z exportu tohto odvetvia posilnia menu krajiny a zhoršia jej exportné možnosti. Vplyvom jedného odvetvia ostatné sektory v štáte začnú strácať na význame a upadajú* – Corporate Finance Institute, 2022). Do tejto skupiny patria krajiny ako napríklad Irak, Saudská Arábia, Kuvajt.
- 4. Štvrtá skupina** – túto skupinu tvoria najmenej vyspelé krajiny. Táto skupina je najpočetnejšia a je najťažšie sa z nej vymaniť a postúpiť o stupienok vyššie. Najmenej rozvinuté krajiny (*angl. LCD – Least Developed Countires*) sú najchudobnejšie krajiny, s nízkymi prírastkami HDP, s nízkym indexom ľudského rozvoja, vysokou úmrtnosťou detí do 5 rokov a matiek, s vysokými prírastkami obyvateľstva a nízkou gramotnosťou. Sú to zväčša krajiny závislé od exportu

primárnych komodít, a teda zraniteľné vzhľadom na situáciu na svetových trhoch.
(UNCTAD, 2020)

Príloha č. 3: Život farmárov v globálnej kríze

Caroline – kávová farmárka z Kenye

Po pozretí dokumentu, ktorý bol natočený v dedinke Setek, ktorá sa nachádza v zelených kopcoch v západnej Kenyi môžeme skonštatovať, že nielen globálna kríza ale mnoho iných faktorov má vplyv na život farmárov, ktorí sa venujú pestovaniu kávy. V tejto dedinke býva farmárka Caroline Rono s manželom Nahashonom, ktorí sú obaja členmi certifikovaného fairtrade družstva Kapkiyai a pestovaniu kávy sa venujú už 10 rokov. Caroline a jej manžel sú v pestovaní kávy etablovaní ale predsa im v živote niečo chýba, čo sa v Setku považuje v manželstve za povinnosť a to je mať deti. Caroline a Nahashon sú manželmi už 18 rokov a zatiaľ im nebolo dopriate stať sa rodičmi. Radosť a útechu našli v pestovaní kávy, ktorá im aj pomôže dovoliť si navštíviť lekára, ktorý im so splnením ich sna môže pomôcť. V Setku sa tradične od žien očakáva, že sa stanú matkami a z dôvodu, že Caroline matkou ešte nie je zažíva v komunite nepochopenie, výsmech a niekedy aj nepriateľstvo. Našla ale aj podporu – Fairtrade vytvoril projekt *Ženy v káve* (angl. *Women in coffee Project*), ktorý je zameraný výlučne na farmárky kávy v družstve bez ohľadu na to, či sa chcú vydať alebo nie, mať rodinu alebo nie a takisto nediskriminujú ani za sexuálnu orientáciu. Ženy ako Caroline, ktorú niektorí obyvatelia Setka nazývajú prekliatou, si tu majú možnosť vypěstovať vlastnú kávu, zúčastňovať sa školení o zvyšovaní výnosov a tak si generovať vlastný príjem. Prednedávnom by táto situácia, že si ženy sami na seba zarábajú bola nereálna, pretože nielenže zarábanie peňazí bolo pre ženy nelegálne ale aj pestovanie kávy bolo určené len pre mužov. Ženy mali byť doma, starať sa o deti a domácnosť a muži sa mali venovať zarábaniu peňazí. Aj vďaka tomuto projektu a podpore svojho manžela získala Caroline viac sebavedomia sily. Dnes otvorene hovorí o svojich starostiach a potrebách a chce byť dobrým príkladom pre ostatné ženy v podobných situáciách.

Pri pestovaní kávy je veľmi dôležité aby kávové čerešne mali dostatok slnka ale aj vody. Tu prichádza problém klimatickej krízy – prechádza to z extrému do extrému – obrovské suchá alebo silné dažde, ktoré ničia úrodu. Tieto fakty ovplyvňujú potenciálne zisky z predanej kávy a teda aj šancu na lepší život farmárov z družstva Kapkiyai Multipurpose Cooperative Society Limited Cs. Je domovom programu Ženy v káve, ktorý vznikol vďaka podpore Fairtrade Africa a ktorý prináša značku Specialty Zawadi. (Fairtrade International, 2021)

Ponisih – majiteľka farmy, kde sa pestuje kokosový cukor z Indonézie

Ponishi je farmárka, ktorá pochádza z indonézskeho ostrova Java. Keď bola mladá presťahovala sa zo svojej rodnej dediny do mesta, pretože sa nechcela venovať rodinnému farmárčeniu. V meste spoznala svojho muža a po ťažkých chvíľach v meste sa presťahovali spolu na vidiek do ich rodnej dediny. Vrátili sa spolu teda na vidiek a rozhodli sa pokračovať v šľapajach svojich predkov – stali sa spolu s manželom farmármi s kokosovým cukrom. Muži mali na starosti lezenie po kokosových stromoch a odoberanie kokosovej šťavy s plodov stromu a ženu z tejto šťavy ručne vyrábali cukor.

Potom prišla ale obrovská rana a to pandémie COVID-19. V prvej vlne ich podnikanie nebolo poznačené, keďže sa choroba rozširovala len v mestách takže oni na vidieku boli v bezpečí. Predaje kokosového cukru sa mierne znížili ale nebolo to nič kritické. Prišla potom ale druhá vlna, ktorá sa rozrástla aj do dedín a Ponisih s manželom neostali bez následkov. Obaja ochoreli a ich podnikanie dostalo na niekoľko dní stopku. Tým že muži sa starali o získavanie šťavy zo stromov a Ponisih manžel bol na tom veľmi kriticky, nemohol vykonávať svoju prácu a tak nielenže nevyrábali cukor ale dokonca im to spôsobilo aj materiálne straty, keďže šťava sa na kokosových stromoch pokazila a nemohla sa tak ďalej použiť. Takisto podmienky na výrobu cukru neboli ideálne. Pece, na ktorých sa cukor varil boli vonku v zime a neboli už ani bezpečné či už pre samotný cukor alebo aj pre ženy, ktoré na nich cukor varili. Tu prišla pomoc od Fairtrade, ktorý pre družstvo *KSP Karmatera*, v ktorom Ponisih pracuje, vybudoval niekoľko nových pecí aby sa im lepšie pracovalo a aj v dôstojnejších podmienkach.

Koperasi Simpan Pinjam (KSP) Karya Manunggal Sejahtera (karmatera) je prvou organizáciou malých výrobcov kokosového cukru s certifikáciou Fairtrade v Indonézii. Družstvo sa nachádza v krásnej kopcovitej horskej oblasti Hargorojo Village v Purworejo. Od roku 2017 má certifikát Fairtrade a má okolo 1100 členov. Viac ako polovicu jej členov tvoria ženy, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť priemyslu s výrobou kokosového cukru. Pokiaľ ide o prémii Fairtrade a iné investície, používajú sa najmä na zlepšenie infraštruktúry, poskytovanie výrobných nástroj (ako sme už spomínali vybudovanie pecí), zariadení škôlky a starostlivosti o deti a dokonca na podporu nových príležitostí na rozvoj podnikania. (Fairtrade International, 2022)

Juan Roberto – pestovateľ banánov z Peru

Juan Roberto je pestovateľ banánov, rodinný muž a silný hlas svojej štvrť v La Noria v Peru. Verí, že dobrá práca a pevné väzby môžu zlepšiť nielen život jeho rodiny ale celej jeho komunity. Ale výzvy, ktorým čelí každý deň sú obrovské. Zatiaľ čo výrobné náklady na banány

neustále rastú, svetová cena banánov na trhu od roku 2017 neustále klesá. Táto rastúca nerovnováha veľmi zaťažuje rodiny malých farmárov a zo ako psychicky tak aj fyzicky. Fairtrade družstvo *APBOSMAM*, ktorého je Robert členom robí všetko preto, aby podporilo svojich členov v boji proti klesajúcim cenám, pandémie a nedostatku perspektív pre budúcnosť banánových trhov. (Fairtrade International, 2021)

Družstvo *APBOSMAM* má okolo 300 členov. Nachádza sa vo Valle del Chira a produkuje organické Fairtrade banány. Poľnohospodári tam môžu predat' 100 % svojej úrody – teda päť až osem kontajnerov týždenne. Jeho hlavným cieľom je zlepšiť príjmy farmárov a robotníkov zlepšením celkovej produktivity družstva. Fernando Lillo – prezident družstva uviedol: „Bez Fairtrade by nedošlo k žiadnemu rozvoju“. Fairtrade Premium sa používa na financovanie zlepšenia poľnohospodárskych budov, na nákladné autá a na kvalitu produktov. Okrem toho pokrýva aj projekty sociálneho rozvoja, ako je napríklad podpora škôl, nákup učebných materiálov pre deti farmárov alebo aj zlepšenie infraštruktúry.

Ako už bolo spomenuté obrovský zlom nastal, keď prišla pandémia COVID-19, ktorá ešte znížila ceny banánov na svetovom trhu a tak sa znížili aj príjmy farmárov. Fairtrade oznámilo, že v roku 2022 ceny banánov na predaj pre farmárov zvýšili, čo znamená, že farmári by sa mali čím skôr dočkať aj zvýšených odmien a platieb za ich vykonanú prácu. (Fairtrade International, 2021)

Príloha č. 4: Tabuľka vyplatenej FT prémie od roku 2014 do roku 2021

Tabuľka: vyplatená Fairtrade prémie za top 7 najpredávanejších produktov za obdobie od roku 2014 do roku 2021 (V mil. EUR)

Rok	vyplatená FT prémie za top 7 najpredávanejších produktov (v mil. EUR)
2014	106,20 €
2015	139,14 €
2016	150,60 €
2017	178,00 €
2018	176,60 €
2019	190,60 €
2020	179,40 €
2021	190,00 €

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa Fairtrade International)